

Skydda den vita prillan – Moderaternas löften inför den väntade revideringen av EU:s tobaks- och nikotinpolitik

EU väntas under nästa mandatperiod revidera sin tobaks- och nikotinlagstiftning. Från Moderaternas sida är budskapet tydligt: kampen mot cancer och andra tobaksrelaterade sjukdomar är viktigare än kampen mot nikotinberoendet och snuset som sådant. Det behöver också spegla lagstiftningen.

Mycket behöver göras för att bekämpa tobaksrelaterad ohälsa, både nationellt och på EU-nivå. Rökfria zoner och hård efterlevnad vad gäller 18-årsgränsen på tobak och nikotin, är två exempel. Vi vet också att det är cigaretterna som är problemet. Det är rökning som dödar. Därför är också en viktig del i arbetet med att bekämpa tobaksrelaterad ohälsa att skapa förutsättningar för mindre skadliga nikotinprodukter att ta över cigaretternas roll.

Sverige är på många sätt ett talande exempel på att detta är vägen framåt. Vi har lägst andel dagligrökare i hela EU. Anledningen till att vi lyckats uppnå detta är bland annat vårt svenska snus, en produkt som är förbjuden i övriga EU. Det här borde vara den faktagrund som vägleder också EU:s tobakspolitik, snarare än vidskeplig rädsla för beroendeframkallande produkter.

Moderaterna står redo att prioritera arbetet med denna fråga under nästa mandatperiod i Europaparlamentet. Den första och viktigaste striden blir att avfärda alla förslag på förbud av nya nikotinprodukter, som vitt snus. Andra striden kommer bli att tillse att de nya nikotinprodukterna inte överregleras på ett sätt som äventyrar deras möjligheter att konkurrera ut cigaretter. Och den tredje, mer långsiktiga striden, är att staka ut en väg för det svenska, traditionella, snuset på EU:s inre marknad.

Det finns i dag många partier som inför EU-valet vill profilera sig i snusfrågan. Det är bra, för om vi ska vinna den här striden behövs alla goda krafter. Men det är bara Moderaterna som konsekvent och målmedvetet, under hela Sveriges EU-medlemskap, arbetat med snusfrågan i Europaparlamentet. Så för den väljare som tycker frågan är viktig, är vår uppmaning att välja originalet snarare än kopian.

Den gångna mandatperioden – och den kommande

I början av 2021 släppte EU-kommissionen vad man kallar Europas plan mot cancer. Det var, och är, på flera sätt historisk. Signalvärdet i att slå fast att vi faktiskt kan vinna kampen mot cancer är svår att underskatta. Genom forskning, utbyten av best practice inom sjukvården och genom smarta och vetenskapligt vägleda produktreglering kan EU spela en avgörande roll. En del i detta är naturligtvis tobakspolitiken. Och, mycket riktigt, EU-kommissionen aviserade också en revidering av EU:s tobakspolitik i sin plan mot cancer.

Men de signaler som EU-kommissionen har skickat om innehållet i den kommande revideringen har inte alls handlat om att få ned antalet rökare. I stället tycks den primära målsättningen vara att begränsa och reglera alternativa, mindre skadliga, nikotinprodukter.

Snus, e-cigarett eller nikotinportioner ("vitt snus") är inga hälsoprodukter. Tvärt om, de är mycket beroendeframkallande, och det är inte minst viktigt att skydda barn från dessa produkter. Samtidigt är det ingen tvekan om att det är produkter som är långt mindre hälsovådliga än traditionella cigaretter. Och vi vet också att produkter som dessa är vad som på allvar har förutsättningar att ta över marknadsandelar från cigaretterna. Men då måste vi också ha en lagstiftning som möjliggör detta. Både nationellt och på EU-nivå.

Tyvärr finns det starka krafter som vill annorlunda. Läckor från EU-kommissionen har till och med indikerat viljan att införa ett europeiskt totalförbud mot det vita snuset. Och EU-kommissionen har kommunicerat att reglering av nya nikotinprodukter kommer vara "kärnan" i revideringen av EU:s nikotin- och tobakspolitik.

Moderaterna vill gå en annan väg, och företräder en skademinimerande tobaks- och nikotinpolitik. Två gånger under den gångna mandatperiod har vi också varit med om att forma en majoritet i Europaparlamentet kring slutsatsen att de nya nikotinprodukterna spelar en viktig roll i att få ned antalet rökare. Det har skett vi icke-bindande så kallade initiativbetänkanden. Nästa mandatperiod vill vi se till att denna slutsats också präglar den skarpa lagstiftningen.

Förbud inte smaker

När EU:s tobaksproduktdirektiv reviderades förra gången, för mer än ett decennium sedan, var frågan om smaksättning i centrum av förhandlingarna. Utgången får sägas ha blivit rimlig: E-cigaretterna klarade sig undan ett förbud medan cigaretter förbjuds ha vad direktivet kallar "karaktiserande smaker". Vilket är skälet till att de tidigare existerande mentolcigaretterna försvann från Europa.

Vi vet att samma krafter som den gången ville förbjuda smaksättning av e-cigarett kommer försöka igen när lagstiftningens utformning åter aktualiseras. Och den här gången kommer striden inte bara gälla e-cigarett utan också nikotinportioner. Det här säger Moderaterna nej till. Om de nya nikotinprodukterna ska beredas möjlighet att på allvar fasa ut traditionella cigaretter måste de också tillåtas utgöra attraktiva alternativ för rökare. För det krävs smaksättning. Det finns dessutom data som tyder på att just de smaker som brukar bli föremål för kritik, exempelvis fruktsmak, är mer populära bland tidigare rökare än bland andra konsumenter.

Moderaterna vill:

- Skydda det vita snuset från smakförbud.

Beskattning efter skadeverkan

Skatten på snus, cigaretter, e-cigaretter och nikotinportioner är inte en allt för ovanligt förekommande fråga i den svenska, nationella, debatten. Moderaterna är tydliga med att vi anser att beskattningsgraden av dessa produkter ska spegla dess skadlighet. Därför sänker också den moderatledda regeringen skatten på snus, för att ytterligare öka skillnaden i beskattningsgrad mellan cigaretter och snus.

Genom tobaksskattedirektivet sätter EU-gemensamma regler för beskattning av tobaksprodukter i EU. Det är dock minimiregler. Och gäller än så länge bara cigaretter, röktobak, pipetobak och cigarrer/cigariller. Men den saken väntas det bli ändring på, och precis som i övrig europeisk tobakslagstiftning väntas nu alternativa sätt att konsumera nikotin också omfattas av reglerna. Ett läckt utkast till revidering av tobaksskattedirektivet hösten 2022 blev uppmärksammat som en följd av att det gick att tolka som att traditionellt snus skulle inkluderas i direktivets omfång. Vilket i sin tur skulle innebära en kraftig höjning av snuspriset för konsumenter. Denna avsikt dementerades sedan av EU-kommissionen, som försäkrade att Sveriges undantag för snuset skulle respekteras. Debatten skymde dock det faktum att nikotinportioner tydlig omfattades av det förslag till revidering som läcktes. Om den läckta versionen blir verklighet skulle det innebära att en dosa nikotinportioner blir 20 till 25 kronor dyrare än vad som är fallet i Sverige i dag.

EU-kommissionen fick uppenbarligen kalla fötter efter den uppmärksamhet och den debatt som följde, varför förslaget sköts fram. Hur det slutgiltiga förslaget från

EU-kommissionen kommer se ut återstår med andra ord att se. Men uppenbart är vi i ett läge där EU kan komma att reglera fram en skattechock av vitt snus, så det faktiskt riskerar bli dyrare än traditionellt snus. Det vore en orimlig utveckling på många plan, men framför allt skulle en sådan åtgärd riskera försvaga nikotinportionernas möjlighet att bidra till att minska rökningen i Europa.

Moderaterna vill:

- Freda nikotinportionerna från EU-framtvingad skattechock.
- Behålla hög grad av flexibilitet för medlemsländerna i beskattning av tobaks- och nikotinprodukter. Grundprincipen om skattepolitik som nationell kompetens ska värnas.

Visst ska det vita snuset få ha färgglada förpackningar

Den som det senaste decenniet hållit i ett paket cigaretter har noterat att paketet är nästan helt dominerat av avskräckande bilder och varningstexter. Endast 35 procent av framsidan får användas till att skriva ut produktnamn, enligt gällande EU-regelverk. Flera medlemsländer har därutöver infört egna regler som kräver neutral förpackning av dessa 35 procenten, det vill säga att alla märken och varianter ska ha samma fond på text och samma färg.

EU:s tobaksproduktdirektiv, som reglerar detta, väntas vid nästa revidering alltså även omfatta nikotinportioner. Vilket gör att den här typen av produkter riskeras omfattas av motsvarande krav. Moderaterna avvisar förslag om att tvinga fram neutrala förpackningar, eller omfattande designbegränsningar, av vitt snus.

Om fler européer ska förmås byta ut cigaretten mot en vit prilla behöver det finnas kvar ett marknadsföringsutrymme för att uppmärksamma konsumenterna på produktens existens. Nikotin är ingen hälsoprodukt, och det är rimligt att nikotinportionernas förpackningar också är uppmärskta med information om att varan är beroendeframkallande. Precis som är fallet i Sverige i dag, genom nationell lagstiftning. Men vad vi riskerar nu, är EU-krav som fråntar varumärkena all rätt till egen design eller utformning av dosorna.

Samma sak gäller tobaksreklamdirektivet som i dess nuvarande form förbjuder all tobaksreklam. Direktiv väntas, precis som övrig tobakslagstiftning, nu revideras med förslag om att inkludera nya nikotinprodukter i lagstiftningen.

Nikotinportionerna bör regleras, och det gäller även vad avser reklam och marknadsföring. Men det bör vara ett regelverk som ser annorlunda ut än det totala reklamförbud som gäller för cigaretter. Vilket också är fallet om vi ser till gällande lagstiftning i Sverige i dag, där reglerna i tobakslagen är mer restriktiva än lagen om tobaksfria nikotinprodukter. Vi tycker det är en bra modell, och kommer vid en revidering av tobaksreklamdirektivet verka för en motsvarande lösning på EU-nivå.

Moderaterna vill:

- Motverka omfattande EU-krav på designrestriktioner, eller krav på helt neutrala förpackningar, vad avser nikotinportioner och e-cigaretter.
- Driva på för gemensam EU-reglering av varningstexter på nikotinportioner av den modell Sverige i dag har nationellt.
- Se en EU-reglering av marknadsföringen av nikotinportioner, utformad för att minska minderårigas exponering för produkterna.

Färdväg för det traditionella snuset

Traditionellt, tobaksbaserat, svenskt snus är förbjudet av EU. Sverige har sedan vårt inträde 1995 ett undantag från detta förbud. Men etableringen av nikotinportionerna på den europeiska marknaden har också ökat nyfikenheten för det tobaksbaserade snuset. Vilket i sin tur har potential att agera hävstång för att återaktualisera frågan om att häva förbudet av snus på EU:s inre marknad.

Om vi vinner striden om det vita snuset innebär det också nya förutsättningar också för det bruna snuset. Vi vet att förbudet en gång kom till för att freda de traditionella cigarettillverkarna från konkurrens. De olika förevändningarna som använts under åren för att upprätthålla förbudet av tobakssnus skulle falla på sin egen orimlighet om EU ger långsiktiga, gemensamma, spelregler för nikotinportionerna.

Därför kommer Moderaterna också, under nästa mandat, använda diskussionen om de nya nikotinprodukterna till att agera för att tillåta snus på EU:s inre marknad.